

Європейський досвід правового регулювання забезпечення безпеки дорожнього руху

**Інформаційна довідка, підготовлена Європейським
інформаційно-дослідницьким центром на запит
народного депутата України**

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

Розглянувши деякі правові акти, що регулюють сферу дорожнього руху таких країн, як Польща, Словаччина, Естонія, Німеччина та Франція, ми виявили наступне:

- Відповідальність за керування транспортним засобом в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння може бути адміністративним або кримінальним правопорушенням, в залежності від рівня алкоголю крові та наслідків, що спричинені керуванням в нетверезому стані.

- Поліцейський має право зупинити транспортний засіб для проведення перевірки стану водія відповідно до Правил дорожнього руху, але в розглянутих законах чіткої процедури не встановлено.

- Обов'язок водія та пасажирів «перебуваючи в транспортному засобі, покласти руки на кермо, тримаючи їх у полі зору поліцейського, та не виходити з нього без дозволу поліцейського; неухильно виконувати вимоги або розпорядження поліцейського» законодавчо закріплений в Естонії; в Польщі зазначено в Правилах дорожнього руху.

- В жодному з розглянутих законодавчих актах країн не встановлено меж допустимості перевищення встановлених обмежень швидкості руху.

Республіка Польща

Законодавство, що регулює сферу дорожнього руху в Польщі, складають наступні правові акти:

- **Віденська Конвенція про дорожній рух**;¹
- **[Закон Про Дорожній рух](#)** (дорожній кодекс),² регулює права та обов'язки учасників дорожнього руху;
- **декілька розпоряджень міністра інфраструктури:**
 - Розпорядження стосовно технічних вимог до автомобілів;
 - Розпорядження стосовно дорожніх знаків та сигналів;³
 - Розпорядження стосовно контролю дорожнього руху та покарання за порушення правил дорожнього руху.

➤ **Відповідальність за керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння**

¹ Віденська Конвенція про дорожній рух [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_041.

² Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970980602/U/D19970602Lj.pdf>.

³ Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20021701393>.

Відповідальність за керування авто в стані алкогольного сп'яніння залежить від рівня алкоголю в крові. Польське законодавство виділяє два рівня вмісту алкоголю в крові, за які водій може бути покараний:

✓ **Стан після вживання алкоголю** – рівень алкоголю в крові від **0,2 проміле до 0,5 проміле**. Відповідно до Кодексу Правопорушень/ Kodeks wykroczeń (стаття 87)⁴ керування автомобілем в стані після вживання алкоголю є **правопорушенням/проступком** (wykroczeniem).

✓ **Нетверезий стан** – рівень алкоголю в крові **більше 0,5 проміле**. Відповідно до Кримінального Кодексу⁵ керування автомобілем в нетверезому стані є **злочином** (przestępstwem).

За керування транспортним засобом в **стані після вживання алкоголю** або подібно діючої речовини, водій підлягає покаранню у вигляді **арешту** (5-30 днів) **або штрафу** в розмірі **не менше ніж 50 злотих (максимум 5 000 злотих)**. В разі повторного порушення – **позбавлення права керування автомобілем від 6 місяців до 3 років**.

За керування транспортним засобом в нетверезому стані або подібно діючої речовини, водій підлягає покаранню у вигляді **обмеження волі або позбавлення волі строком до 2 років**. В разі повторного злочину – **позбавлення волі від 3 місяців до 5 років**. Додатково суд видає заборону на керування будь-яким транспортним засобом або транспортом конкретного виду на термін не менше ніж **3 роки та не більше 15 років**.

➤ **Законні підстави щодо зупинення транспортного засобу поліцейським, зокрема для проведення огляду водія з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів.**

Відповідно до Закону Про Дорожній рух поліцейський з метою виконання своїх обов'язків має право перевірити водія на вміст алкоголю в організмі або подібно діючих речовин. В законі конкретно не вказано, що дані дії є підставою для зупинки, натомість в **Правилах дорожнього руху** вказано, що поліцейський має право зупинити автомобіль з метою перевірки стану водія.

➤ **Обов'язок водія «перебуваючи у транспортному засобі, покласти руки на кермо, тримаючи їх у полі зору поліцейського, та не виходити з нього без дозволу поліцейського; неухильно виконувати вимоги або розпорядження поліцейського», «пасажир зобов'язаний під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського перебувати на своєму місці або на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу...»**

⁴ Art. 87. Prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.arslege.pl/prowadzenie-pojazdu-w-stanie-po-uzyciu-alkoholu/k11/a3499/>.

⁵ Art. 178a. Prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.arslege.pl/prowadzenie-pojazdu-mechanicznego-w-stanie-nietrzezwosci-lub-pod-wplywem-srodka-odurzajacego/k1/a211/>.

У Законі Про Дорожній рух конкретного положення щодо такого обов'язку водія та пасажирів не виявлено.

Відповідно до **Розпорядження Міністра Внутрішніх справ та адміністрації з 18 липня 2008 року стосовно контролю дорожнього руху водій, у випадку зупинки автомобіля поліцейським, зобов'язаний тримати руки на кермі та не виходити з автомобіля без згоди та наказу поліцейського. Наказ покинути авто стосується також його пасажирів. Поліцейський може зупинити та здійснити контроль водія тільки в населеному пункті (якщо знаходяться за межами населеного пункту, поліцейський повинен наказати водію слідувати за ним до найближчого населеного пункту).**

➤ **Наявність в законодавстві межі допустимості перевищення встановлених обмежень швидкості руху.**

У Законі Про Дорожній рух межі допустимості перевищення обмежень швидкості **не встановлені**, але допускається перевищення встановленого обмеження швидкості на – 10 км/год.

Допустима швидкість автомобіля (до 3,5 тон):

- В населених пунктах: **50 км/год** (з 5:00 по 23:00 год), **60 км/год** (з 23:00 – по 5:00 год).
- В зоні проживання: **20 км/год**.
- За населеним пунктом: автострада – **140км/год**, швидкісні траси - **120 км/год та 100 км/год**.
- На інших автомобільних дорогах – **90 км/год**.

Словацька Республіка

Основний правовий акт, що регулює сферу дорожнього руху - **Закон Про Дорожній рух**.⁶

➤ **Відповідальність за керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння**

Водію забороняється вживати алкоголь або іншу речовину, що викликає залежність⁷. Допустимий рівень алкоголю в крові – **0,0 проміле**. Керування транспортним засобом в стані алкогольного сп'яніння може розглядатись як **проступок/злочин або як кримінальне правопорушення**.

Застосування **Закону Про Злочини**⁸, за вчинення проступку/злочину:

⁶ ZÁKON z 3. decembra 2008 o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/8/20170101>.

⁷ § 130 Кримінального Кодексу під речовинами, що викликають залежність, мається на увазі алкоголь, наркотичні речовини, психотропні речовини, та інші речовини, які можуть негативно вплинути на психіку людини або на її здатність до контролю, розпізнавання або соціальної поведінки.

⁸ Zákon č. 372/1990 Zb. Zákon Slovenskej národnej rady o priestupkoch [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-372>.

- Стягується штраф від **300 до 1 300 євро** і заборона керування транспортним засобом на період **від 1 до 5 років** (за відмову водія у проходженні тесту на виявлення алкоголю в організмі; якщо водій керував автомобілем в нетверезому стані та спричинив ДТП/аварію).

- Стягується штраф у розмірі від **200 до 1000 євро** та заборона керування транспортним засобом на період **5 років** (якщо водій вживає інші наркотичні речовини; транспортний засіб перебуває у вимкненому стані).

- Штраф у розмірі від **150 до 800 євро** та заборона керування транспортним засобом протягом **3 років** (якщо водій під час керування автомобілем вживає алкоголь, або сів за кермо після вживання алкоголю).

Відповідно до **Кримінального Кодексу**⁹ (§ 289) **злочин**, здійснений під дією наркотичних речовин (речовини, що викликають залежність), є **кримінальним злочином** та карається позбавленням волі **від 1 до 5 років**. Можуть застосовуватись наступні види покарань:

- заборона на керування транспортним засобом (максимальний термін 10 років);
- позбавлення волі;
- штраф.

➤ **Законні підстави щодо зупинення транспортного засобу поліцейським, зокрема для проведення огляду водія з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів.**

Поліцейський має право зупинити автомобіль, щоб здійснити перевірку водія на вживання алкоголю. Конкретно про підстави щодо зупинки транспортного засобу в Законі Про Дорожній рух не вказано. Визначені повноваження поліцейського, серед яких є і здійснення огляду водія на вживання алкоголю або інших наркотичних речовин та лікарських засобів, які можуть погіршити його здатність безпечно керувати транспортним засобом.

Серйозним порушенням правил дорожнього руху є відмова пройти експертизу на виявлення алкоголю або інших наркотичних речовин в організмі водія.

➤ **Обов'язок водія «перебуваючи у транспортному засобі, покласти руки на кермо, тримаючи їх у полі зору поліцейського, та не виходити з нього без дозволу поліцейського; неухильно виконувати вимоги або розпорядження поліцейського», «пасажир зобов'язаний під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського перебувати на своєму місці або на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу...»**

У Законі Про Дорожній Рух не вказано.

⁹ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>.

➤ **Наявність в законодавстві межі допустимості перевищення встановлених обмежень швидкості руху.**

Законом Про Дорожній рух не встановлено допустимих меж перевищення максимальної швидкості, але штрафи за перевищення швидкості стягуються, якщо водій перевищив швидкість, починаючи від **6 км/год**.

Обмеження швидкості автомобіля (до 3,5 тон):

- 50 км/год – населені пункти;
- 90 км/год – за межами населених пунктів;
- 130 км/год – автомагістралі/автостради.

Естонська Республіка

Основний правовий акт, що регулює сферу дорожнього руху - **Закон Про Дорожній рух**.¹⁰

➤ **Відповідальність за керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння**

Забороняється керувати транспортним засобом у стані сп'яніння. Допустимий рівень алкоголю в крові **0,2 проміле**. Відповідно до Закону Про Дорожній рух за керування транспортним засобом при перевищенні допустимого рівня алкоголю в крові передбачається:

1) **Штраф** (до 100 штрафних одиниць) за керування транспортним засобом особою, в якій рівень алкоголю в крові становить **0,20-0,49** проміле або заборона на керування транспортним засобом на строк **до 6 місяців**.

2) **Штраф** (до 300 штрафних одиниць) за керування транспортним засобом особою, в якій рівень алкоголю в крові становить **0,50-1,49** проміле, затримання чи заборона на керування транспортним засобом **на строк до 12 місяців**.

3) За перелічені правопорушення суд може накладати як додаткове покарання вилучення права керувати транспортними засобами на термін:

- від **3 до 9 місяців**, якщо особа не була раніше покарана за вище зазначений злочин;
- від **3 до 12 місяців**, якщо особа раніше була покарана за вище зазначений злочин.

Отже, передбачається штраф від **180 до 380 євро**.

Суддя має право засудити до позбавлення волі п'яного водія, який спровокував тяжку ДТП, або повторно був упійманий за кермом у нетверезому стані.

¹⁰ Traffic Act [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/522012015004/consolide/current#para15>.

Якщо рівень алкоголю в крові водія становить або перевищує 1,5 проміле – це вважається кримінальним злочином¹¹ та карається штрафом або ув'язненням строком на 3 роки.

➤ **Законні підстави щодо зупинення транспортного засобу поліцейським, зокрема для проведення огляду водія з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів.**

Конкретно в Законі Про Дорожній рух не вказано.

Поліцейський має право зупиняти транспортні засоби з метою підтримки безпеки дорожнього руху.

➤ **Обов'язок водія «перебуваючи у транспортному засобі, покласти руки на кермо, тримаючи їх у полі зору поліцейського, та не виходити з нього без дозволу поліцейського; неухильно виконувати вимоги або розпорядження поліцейського», «пасажир зобов'язаний під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського перебувати на своєму місці або на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу...»**

Відповідно до Закону Про Дорожній рух під час зупинки поліцейським транспортного засобу, водій повинен надати документи для перевірки, не виходячи з автомобіля, передаючи їх через відкрите бокове скло. Водій та пасажир повинні залишатись на своєму місці і можуть залишити транспортний засіб лише тоді, коли наказав або дозволив поліцейський.

➤ **Наявність в законодавстві межі допустимості перевищення встановлених обмежень швидкості руху.**

Конкретних положень щодо меж допустимості перевищення максимальної швидкості в Законі Про Дорожній рух не знайдено. Водії можуть перевищувати максимальну швидкість **на 6 км/год**. Штраф накладається за перевищення швидкості **від 20 км/год**.

Обмеження швидкості для транспортних засобів до 3,5 тон (якщо інше не буде зазначено дорожніми знаками):

- **50 км/год** – в населених пунктах (**20 км/год** – в житлових районах).
- **90 км/год** – за межами населених пунктів.
- **90 км/год** – автомагістралі/автостради (літній час **110 км/год**).

¹¹ Legal alcohol limit [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.mnt.ee/eng/legal-alcohol-limit>.

Федеративна Республіка Німеччина

Основний правовий акт, що регулює сферу дорожнього руху – Закон Про Дорожній рух (Straßenverkehrsgesetz (StVG))¹² та Правила дорожнього руху (Straßenverkehrs-Ordnung)¹³.

➤ Відповідальність за керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння

Допустимий рівень алкоголю в крові:

- **0,5 проміле** – звичайні водії (вище 1.1 g/l - вважається злочином, 0.5-1.0 g/l – адміністративне правопорушення – штраф).
- **0,0 проміле** – недосвідчені водії (досвід водіння менше 2 років - вважається випробувальним терміном, вік до 21 року). За порушення: штраф – **250 євро** та 1 пункт до реєстру у Фленсбурзі¹⁴. Коли кількість пунктів у реєстрі сягає восьми, особі загрожує вилучення прав.
- **0,0 проміле** – професія водія (*правопорушники можуть бути звільнені*).

Якщо водій з досвідом перевищує ліміт в **0,5 проміле**, штраф залежить від частоти порушень:

- Перший раз: штраф - **500 євро**, два пункти до реєстру у Фленсбурзі¹⁵, заборона керування – **1 місяць**.
- Другий раз: штраф - **1000 євро**, два пункти до реєстру у Фленсбурзі, заборона керування – **2 місяці**.
- Третій раз: штраф - **1500 євро**, два пункти до реєстру у Фленсбурзі, заборона керування – **3 місяці**.

Якщо поведінка водія призвела до небезпеки на дорозі, ДТП, навіть за рівня алкоголю в крові, починаючи від 0,3 проміле, правопорушення вже є **кримінальним злочином** і тягне за собою високі штрафи та позбавлення прав строком щонайменше **шість або дванадцять місяців**. Розмір грошового штрафу залежить від фінансової ситуації правопорушника. У разі повторного правопорушення водієві загрожує навіть ув'язнення.

➤ Законні підстави щодо зупинення транспортного засобу поліцейським, зокрема для проведення огляду водія з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів.

¹² Straßenverkehrsgesetz (StVG) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gesetze-im-internet.de/stvg/BJNR004370909.html>.

¹³ Straßenverkehrs-Ordnung [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/stvo_2013/index.html#BJNR036710013BJNE000202123.

¹⁴ Система реєстрації порушення правил дорожнього руху.

¹⁵ Система реєстрації порушення правил дорожнього руху.

Конкретного положення в Законі Про Дорожній рух не знайдено.

Поліція має право здійснювати довільне тестування алкоголю на водіїв, підозрюваних у водінні під впливом алкоголю. Будь-хто, хто відмовляється від тестування на дихання, буде доставлений у відділ поліції для проведення аналізу крові або медичного обстеження.

➤ **Обов'язок водія «перебуваючи у транспортному засобі, покласти руки на кермо, тримаючи їх у полі зору поліцейського, та не виходити з нього без дозволу поліцейського; неухильно виконувати вимоги або розпорядження поліцейського», «пасажир зобов'язаний під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського перебувати на своєму місці або на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу...»**

Конкретного положення в Законі Про Дорожній рух не знайдено.

➤ **Наявність в законодавстві межі допустимості перевищення встановлених обмежень швидкості руху.**

Конкретних положень Закону немає.

Відповідно до **Правил дорожнього руху**¹⁶ обмеження швидкості застосовуються із допустимим відхиленням в 3 км/год (до 100 км/год: 3 км/год, більше 100 км/год: 3% (округлено) для фіксованих камер швидкості). Штрафи за порушення швидкості встановлюються федеральним законом (Bußgeldkatalog, schedule of fines¹⁷).

Допустима швидкість (відповідно до правил дорожнього руху):

- в межах населених пунктів для всіх автотранспортних засобів **50 км/год**;
- за межами населених пунктів:
 - **80 км/год** (автотранспортні засоби з максимальною дозволеною масою понад 3,5 т до 7,5 т, легкові автомобілі з причепами, вантажні автомобілі та автобуси;
 - **60 км/год** – автотранспортні засоби з причепами до максимальної дозволеної маси 3,5 т, а також автобуси з пасажирами);
 - **100 км/год** - для легкових автомобілів та інших автотранспортних засобів з максимальною дозволеною масою до 3,5 т.

¹⁶ Straßenverkehrs-Ordnung (StVO) § 3 Geschwindigkeit [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.gesetze-im-internet.de/stvo_2013/_3.html.

¹⁷ Verordnung über die Erteilung einer Verwarnung, Regelsätze für Geldbußen und die Anordnung eines Fahrverbotes wegen Ordnungswidrigkeiten im Straßenverkehr [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.gesetze-im-internet.de/bkatv_2013/.

Французька Республіка

Основний правовий акт, що регулює сферу дорожнього руху – **Кодекс Про Дорожній рух.**¹⁸

➤ **Відповідальність за керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння**

Допустимий рівень алкоголю в крові:

- **0,5 проміле** – звичайні водії;
- **0,2 проміле** – **недосвідчені водії** (мають водійське посвідчення менше 3 років або менше 2 років, якщо водій крім того, що пройшов 20 годин практичного водіння з інструктором, проїхав щонайменше 3000 км мінімум за 2 роки у супроводі досвідченого водія перед тим, як пройти тест на водіння).
- **0,5 проміле** – **професія водія** (для водіїв автобусів та водіїв інструкторів – 0,2 проміле).

Розрізняють **порушення та злочин**. За порушення стягується штраф, знімаються пункти та накладається заборона на керування автомобілем (перевищення допустимого рівня алкоголю в крові).

Керування транспортним засобом в стані алкогольного сп'яніння вважається злочином (від 0,8 проміле). Карається позбавленням водійських прав.

Якщо в крові водія встановлено вищий рівень алкоголю, йому загрожує штраф **від 135 євро**. Понад 0,8 проміле алкоголю в крові вже загрожують водієві **штрафом у 4500 євро** або навіть ув'язненням на термін до **2 років, до 30 тисяч євро**, якщо трапилось ДТП. Якщо до цього додається вплив наркотиків, передбачений штраф на **рівні 9 тисяч євро** та до 3 років в'язниці.¹⁹ При тяжких наслідках – **150 тис. євро і 10 років** в'язниці. Всі автомобілісти Франції повинні возити з собою набір для перевірки водія на вміст алкоголю в крові. Відсутність при собі такого набору тягне штраф.

➤ **Законні підстави щодо зупинення транспортного засобу поліцейським, зокрема для проведення огляду водія з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів.**

Працівники поліції мають право проводити огляд водіїв на наявність алкоголю в крові.

За відмови у проходженні перевірки водій карається штрафом та позбавленням волі строком до 3 місяців.

¹⁸ Code de la route Version consolidée au 1 janvier 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006074228&dateTexte=20180207>.

¹⁹ Chapitre 4: Conduite sous l'influence de l'alcool. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=D4B2B8EEE5435C247E9719850B97A378.tplgfr35s_2?idSectionTA=LEGISCTA000006159521&cidTexte=LEGITEXT000006074228&dateTexte=20180207.

➤ **Обов'язок водія «перебуваючи у транспортному засобі, покласти руки на кермо, тримаючи їх у полі зору поліцейського, та не виходити з нього без дозволу поліцейського; неухильно виконувати вимоги або розпорядження поліцейського», «пасажир зобов'язаний під час зупинки транспортного засобу на вимогу поліцейського перебувати на своєму місці або на вимогу поліцейського вийти з транспортного засобу...»**

Конкретного положення в Дорожньому Кодексі не виявлено.

➤ **Наявність в законодавстві межі допустимості перевищення встановлених обмежень швидкості руху.**

Конкретно законом не встановлено, але допускається перевищення в межах 5 км/год.

Обмеження швидкості (в залежності від природніх умов):

- В населених пунктах – **50 км/год (30 км/год – в спальних районах).**
- За межами населених пунктів – **90 км/год.**
- **130 км/год** на автомагістралях; **110 км/год** – автостради.

**Інформацію підготувала Валентна Головань,
аналітик ЄІДЦ**